

Asia: OM 82/52/2017

Arviomuistio kansalaisaloitemenettelyn toiminnasta 2012–2017

Lausunnonantajan lausunto

Huomionne muistiossa läpikäytyihin muutosehdotuksiin kansalaisaloitemenettelyssä?

4.1. Kansalaisaloitteiden vireillepano ja valmistelun laatu sekä 4.2. Kansalaisaloitteiden muoto ja kohdentuminen

Mahdollisuus, että 50 000 kannattajaa kerännyt aloite hylätään muutoseikkojen takia, pitää ehdottomasti eliminoida. Muotoseikkoihin perustuvat hylkäykset syövät koko järjestelmän uskottavuutta, joten lisäresursseja on kohdennettava oikeusministeriölle tämän asian kuntoon saattamiseksi. Konsultaation ei tarvitse olla yksityiskohtaisesti ohjeistavaa. Riittää, että kerrotaan, mihin muutoseikkoihin aloitteen eteneminen mahdollisesti pysähtyy.

4.3. Kannatusilmoitusten määrä ja keräysaika

Jos katsotaan pelkästään käsittelyyn edenneiden kansalaisaloitteiden määrää, on vaadittava 50 000 kannattajan raja kohdallaan. Kannatusilmoitusten määrään ja keräysaikaan liittyvä keskeinen ongelma on medianäkyvyys. On huolestuttavaa, jos 50 000 kannatusilmoituksen saaminen kansalaisaloitteeseen riippuu siitä, kuinka paljon media aihetta käsittelee. Jos aihe ei mediaa miellytä tai kiinnosta, se voi vaieta aloitteen kuoliaaksi, vaikka kyse olisi miten tärkeästä asiasta tahansa.

4.4. Kansalaisaloitteen ikäraja

Koska kansalaisaloitejärjestelmä hakee vasta muotoaan, on syytä toistaiseksi pitäytyä 18 vuoden ikärajassa, joka on linjassa myös yleisen äänioikeuden kanssa.

4.5. Kansalaisaloitteen vastustaminen eli miinusäänät

Tässä kohdassa tuotiin aivan oikein esiin, ettei miinusäänien antamiseen tule antaa mahdollisuutta. Se veisi pohjan koko kansalaisaloitejärjestelmältä, ja tuskin yksikään aloite saavuttaisi vaadittavaa 50 000 kannattajan rajaa.

4.6. Kannatusilmoitusten tarkastaminen ja julkisuus

Kannatusilmoitusten julkisuudella tuskin saavutetaan mitään hyötyä. Onhan vaaleissakin vaalisalaisuus. Kansalaisaloitteen kannattaminen on samankaltaista kuin vaaleissa äänestäminen: kummassakin ilmaistaan oma poliittinen mielipide. Aloitteen tekijöiden on tietenkin oltava kaikkien tiedossa.

4.7. Kansalaisaloitteiden käsittely eduskunnassa

Jotta kansalaisaloitemenettely voisi nauttia kansalaisten täyttä luottamusta, tulisi kaikkien 50 000 kannattajaa saavuttaneiden aloitteiden edetä eduskunnan äänestykseen. Jos/kun aloite voidaan haudata valiokuntakäsittelyssä, on se omiaan nakertamaan kansalaisaloitejärjestelmän uskottavuutta.

4.8. Kansalaisaloitteiden raukeaminen

Tämä on taas kysymys, jossa mitataan kansalaisaloitejärjestelmän uskottavuus. Eduskunnan nelivuotiskauden lopulla 50 000 kannattajaa saavuttanut aloite on ehdottomasti toimitettava seuraavan eduskunnan äänestyskäsittelyyn, ellei sitä enää ehditä käsitellä eduskuntakauden lopussa.

4.9. Oikeusministeriön kansalaisaloite.fi -verkkopalvelun kehittäminen

Molemmat ehdotetut toimenpiteet (aloitteesta luopumisen ja järjestöjen roolin suhteen) ovat hyviä.

Muita huomioita kansalaisaloitemenettelystä tai kansalaisaloitemuistiosta?

Kansalaisaloitemenettely on erinomainen suoran demokratian vaikuttamismuoto, joka nykyisistä ongelmistaan huolimatta ansaitsee kiitokset. Kansalaisaloitteita on päässyt vuosittain eduskunnan käsittelyyn 3 - 5. Huomionarvoista kuitenkin on, että yli 40 % kansalaisaloitteista saa vain alle 100 kannatusilmoitusta. Johtuuko tämä aloitteiden heikosta laadusta vai siitä, ettei media uutisoi niistä? Todennäköisesti molemmista.

Oikeusministeriön olisi ehdottomasti tarjottava aloitekonsultaatiota, jolla voitaisiin välttää tilanne, jossa 50 000 kannattajaa kerännyt aloite hylätään muotovirheen takia. Tämän konsultaation ei tarvitse olla yksityiskohtaisten neuvojen antamista, vaan ongelmakohtien tunnistamista ja niistä tiedottamista.

Median rooli on ongelmallisempi. Halutessaan media voi vaieta aloitteen kuoliaaksi, mutta halutessaan se voi myös nostaa aloitteen innokkaan kansalaiskeskustelun kohteeksi, jolloin 50 000 kannattajan saavuttaminen ei ole edes vaikeaa. Tämä on omiaan luomaan tilanteen, jossa aloitteen tekijät tietoisesti valitsevat aiheen, josta media todennäköisimmin uutisoi. Näin

kansalaisaloitepalvelusta tulee, tai se on alusta asti ollut, populistinen väline. Tämä ongelma on hyvä tiedostaa, mutta sille tuskin löytyy kovin helposti tai helppoa ratkaisua.

Aitakari Henri
Itsenäisyyspuolue r.p.